

SPOR KURUMUNDA CİNSİYET AYRIMI: HABER FOTOĞRAFLARINA YANSIYAN TOPLUMSAL DEĞERLER

Nefise BULGU

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışma, spor kurumunun cinsiyet ayrımını yansıttığını gazete ve dergilerin haber fotoğraflarına dayanarak saptamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle örneklem; 3 günlük gazete, 1 dergi ve 1 spor gazetesinden oluşmaktadır. Haberler; iç, dış, ekonomi, makale, spor, sanat-kültür ve diğer haberler olarak sınıflanırken, fotoğraflar; kadın-erkek ve her ikisi olarak ayrılmıştır. Araştırma sonucunda, erkeğin toplumda önemli bir statüye sahip olduğu gözlenmiştir. Kadınlar ise, daha çok ikinci planda ve pasif bir konumda görülmektedir. Spor haber fotoğraflarında da kadın ve erkek aynı değerlerle tanımlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kurum, toplumsallaşma, toplumsal uyum, cinsiyet ayrımı

SEXUAL DIFFERENCES IN THE SPORT INSTITUTION: REFLECTING THE SOCIAL VALUES TO THE NEWS PHOTOGRAPHS

ABSTRACT

This study is to aim to determine that the sport institution reflects the sexual differences seeking on the photographs of the newspapers and the magazines. The sample has been selected for a magazine, a sport newspaper and three daily newspapers. The news have been classified as national, foreign, economics, art-culture, article, sport and others (interviews etc.). Photographs have been discriminated as male-female and both of them too. In these news, it seems that males have important duties in the society. Reflecting the females as subordinate status and sex objects males have been represented as the powerful and the active positions. The sport news photographs also describe the same values about male and female.

Key Words: Institution, socialisation, social confirmity, sexual differences.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde, toplum halinde yaşama aşaması, toplumun sürekliliğinin de bir önkoşulunu oluşturur. Bilgi ve deneyimlerini geleceğe aktararak varlığını koruyan toplumda, bir simgeler sistemi olan kültür, bireyin topluma hazırlanmasına öncülük etmekte, onun toplumu tanımalarına yardımcı olmaktadır. Sembollerin, belirli bir toplum ya da toplumsal grubun tüm üyeleri için aynı anlamı taşıdığını belirten Mead (Larson, 1977), bireylerde bir ortaklık duygusu yaratan sembollerin işlevinin, toplumsal dengeyi sağlamak olduğunu belirtir.

Toplumda bir denge ve uyumu sağlayan kalıplaşmış ilişkilerin temelinde ise, normatif bir düzen yatmaktadır. Parsons (1964), toplumsal sistemin yapısının, normatif kültürün kurumsallaşmış kalıplarından oluştuğunu öne sürmektedir. Bireylerin ve grupların; eylemlerini, davranışlarını düzenleyen bu kurumsallaşmış kalıplar, semboller şeklinde gelecek kuşaklara aktarılarak, bireylerin, toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal etmesine ve bir toplumsal kimlik kazanmasına yol açarlar. Böylece toplumu anlamlandıran kültür (Williams, 1993), bir taraftan da, o toplumun varlığının bir güvencesi olmaktadır.

Bireyin toplumunu tanıması, ona uyum sağlaması ve kendisinden beklenen rol davranışlarını edinmesinin göstergesi, bilindiği gibi toplumsallaşmadır. Edinilen bu rol davranışları da, sonuçta, normatif düzenin sürdürülmesine destek vermektedir. Kurumların toplumsal düzenin sürdürülmesi işlevini yürütebilmesi ise, ancak kurumlar arasındaki uyumlu ilişkilerin varlığına bağlıdır. Toplumsal düzenin bütününi oluşturan kurumların, bu bağlamda davranış kalıpları, birbirini destekler nitelikte olmak durumundadır (Parsons, 1964). Örneğin; liberal ekonomi, özgürlükçü ve demokratik bir siyasi yapıda, spor ise, din kurallarının yönetimde egemen olmadığı bir toplumsal sistemde gelişip yaygınlaşabilir. Ticari kapitalizmin yürürlükte olduğu bir ekonomik yapılanmada, sporun, serbest pazar ekonomisi kurallarına göre işlemesi, ancak o toplumun, ticari kapitalizmin temel ilkelerine göre işleyen bir ekonomik yapıya sahip olmasına bağlıdır.

Görüldüğü gibi, toplumsal sistemin varlığı, kurumlar arası ilişkilerde, uyum ve dengeyi gerektirmektedir. Toplumun bireylerden beklediği kalıplaşmış roller, toplumun bütününi kapsayan normatif bir düzeni içerir. Sonuçta; kurumların tek tek bağımsız, kendilerine özgü iç işlemlerini gerektiren farklı örgütsel yapıları olmasına karşın, aynı değerleri benimsemekte ve bu değerleri sürdürmektedirler.

Toplumsal değerleri pekiştirme işlevinde, diğer kurumlarla uyumlu bir işbirliği sergileyen spor kurumu, bu nedenle, diğer kurumların temel aldığı değerleri benimsemekte ve bilgilenmesini bu yönde yapmaktadır. Toplumsallaşma araçlarından biri olarak, toplumun ortak kural ve değerlerini destekleyerek, toplumsal düzenin sürmesi işlevini üstlenmektedir. Spor yapanlarca kurallar önceden bilindiği için (Weinberg ve Gould, 1995), kurallara uyma, spor yapmanın birinci koşulunu oluşturmaktadır. Kurallara uyma alışkanlığını kazandırma, genelde toplum kurallarını da daha kolay benimsetmeye neden olmakta, dolayısıyla, toplumsallaşmada önemli bir işlev görmektedir (Coakley, 1995). Bu açıdan çalışma; spor kurumunun toplumsal işlevi gözönüne alınarak, fonksiyonalist kurama dayandırılmıştır.

Bulgu

Bilindiği gibi, kitle iletişim araçları, günümüzde, toplumsal öğrenme sürecinde önemli bilgilendirme araçlarından sayılmaktadır. Toplumun hakim kültürel değerlerini yansıttığı yayınlarıyla, izleyicilerinin tüketimine sunduğu ürünleriyle, toplumda bir bütünlük oluşturma işlevi üstlenmiştir. Spor programları, haberleri ve fotoğrafları da, çağdaş insanı, bu bakış açısından bilgilendirmede aracılık ettiğini göstermektedir. Kültürel normların, spora yansıtılarak izleyicilere sunulmasıyla, tüketici konumundaki bireyler, kendilerine sunulan ürünlerle toplumsal öğrenme sürecinden geçmektedirler. Kitle iletişim araçları ve spor kurumunun birlikteliği, en güzel örneğini, toplumsal cinsiyetin verilmesinde (Sabo ve Jansen, 1992) kendini göstererek kurumlar arası uyumu sergilemektedir.

Cinsiyet ayrımı anlayışına dayanılarak, spora uzun süre, erkek etkenliği olarak bakılmış (Weinberg ve Gould, 1995), üstün spor performansı ile erkeklik eşdeğer kabul edilmiştir. Sporun erkekler için risk, macera, güç, beceri, egemenlik, dayanıklılık, saldırganlık ile özdeşleştirilmesi (Kidd, 1987; Oglesby ve Hill, 1993), patriarkal yapıdaki kadın-erkek ayrımının korunduğunun (Kidd, 1987) ve sürdürüldüğünün en belirgin işaretidir.

Günlük yaşamda cinsiyete dayalı rol yükümlülüklerinin edinilmesi (Kimmel, 1987), toplumda, erkeklik ve kadınlık kimliklerinin hakim kültürel değerler yönünde benimsenmesine neden olmaktadır. Sporu da, erkeğin atletik yapısı ile bütünlleştirerek erkeğe özgü bir etkinlik olarak görme, erkeği toplumda etken olarak kabul eden bir anlayışın sonucudur. Kaslı ve adaleli bir bedenin erkekliği, estetik bir fizik yapısının kadınlığı tanımlaması (Kimmel, 1987), toplumsal cinsiyetin sporda da vurgulandığının işaretlerini taşımaktadır.

Medyada, sporcuların tanıtımında, erkek oyuncuların başarı ya da başarısızlıklarının değerlendirilmesinde, kadın-erkek karşıtlığı açıkça gözlenmektedir. Sabo ve Jansen (1992), Amerikan medyasında erkek sporcuların, "çağdaş gladyatörler" olarak görülmesinde ve onları tanımlarken seçilen kelimelerde, hep erkeklik özelliğinin öne çıktığını belirtmektedirler. Dolayısıyla, medya ve spor kurumunun; toplumsal cinsiyeti yansıtarak, toplumun hakim kültürel değerlerini pekiştirici bir işlevi üstlenmeleri, fonksiyonalist kuram ile çakışmaktadır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Çalışma; yazılı basındaki haber fotoğraflarını temel alarak, spor kurumunun, diğer kurumlar gibi, toplumda egemen bir değer olan, erkeğin kadına oranla etkenliğini benimsetme işlevini üstlendiğini öne sürmektedir. Bu görüşün geçerliliğini sınamak için, yazılı basındaki spor haber fotoğrafları ve diğer haber fotoğrafları cinsiyet ayrımına göre sınıflandırılmıştır. Araştırmanın evrenini, yazılı basın, örneklemi de, 30 Nisan 1937 tarihli Tempo dergisi, 5 Mayıs 1997 tarihli Milliyet, Sabah, Cumhuriyet ve Fotomaç gazeteleri oluşturmaktadır. Tempo dergisi magazin ağırlıklı olması, Sabah gazetesinin siyasi, ekonomik haberler yanında güncel haberlerle birlikte magazin haberlerine de yer ayırması; Cumhuriyet ve Milliyet gazeteleri ise, siyasi ve ekonomik haberlere, magazin haberlerinden daha fazla yer vermesi, nedeniyle seçilmiştir. Özellikle kadın ya da erkeğe yönelik dergiler ile, salt magazin gazeteleri ve radikal eği-

Spor Kurumunda Cinsiyet Ayrımı

limli gazeteler örnekleme alınmamıştır. Fotomaç gazetesi ise, salt spor gazetesi olarak spor-daki cinsiyet ayrımını diğer gazeteler doğrultusunda yansıttığını göstermek amacıyla seçilmiştir.

Örnekleme oluşturan beş yayın organındaki haberler; iç, dış, ekonomi, güncel, magazin, sanat-kültür, makale, spor ve diziler olarak belirlenmiştir. İç ve dış haberler, yalnızca siyasi haberleri; güncel haberler, polisiye (cinayet, soygun, kaçakçılık, terör vb.), belediye, hastalık, tecavüz, buluşlar vb. haberleri içermektedir.

Fotoğraflar ise, kadın-erkek ve kadın erkek her ikisi olarak ayrılmıştır. Haberler dışında kalan; ev, araba, ağaç ve çocuk gibi çalışmanın amacına yönelik olmayan reklam fotoğrafları ile yazılı ilanlar, değerlendirmeye alınmamıştır.

Çalışmada; haber fotoğraflarındaki erkek ve kadın görüntülerinin sayılarına ve içeriklerine bakılmıştır. Spor haberleri, Fotomaç gazetesi dışındaki gazetelerde de ele alınarak; spor haber görüntüleri ile diğer görüntülerin erkek-kadın sayıları ve cinsiyet ayrımını yansıtan özellikleri araştırılmıştır. Haber ve görüntü bir bütün olarak haber şeklinde, ama görüntünün etkenliği temelinde nitelenmektedir. Yani görüntü (fotoğraf), araştırmada ön planda ve metni pekiştirici konumda ele alınmaktadır.

Fotoğrafların cinsiyete göre dağılımında, gözlem sayısı 25'in altında olan fotoğrafların %'deleri alınmamıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Toplam Beş Yayın Organında Fotoğrafların Haber Türüne ve

Cinsiyete Göre Dağılımı

HABER		F O T O Ğ R A F							
Türü	Sayısı	Kadın		Erkek		Her ikisi		Toplam	
		sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
İç	79	2	6.45	25	80.64	4	12.90	31	100
Dış	54	6	18.75	21	65.62	5	15.62	32	100
Ekonomi	60	2	-	3	-	1	-	6	
Güncel	97	17	30.35	28	50	11	19.64	56	100
Magazin	94	86	60.99	34	24.11	21	14.89	141	100
Sanat-Kült.50	2	2	6.66	19	63.33	9	30	30	100
Makale	77	2	7.14	25	89.28	1	3.57	28	100
Spor	179	4	2.36	159	94.08	6	3.55	169	100
Dizi	5	-	-	2	-	1	-	3	-
Toplam	695	121	24.39	316	63.70	50	11.89	496	100

Bulgu

İncelenen 5 yayının toplam 205 sayfasında, 695 haber, 496 fotoğraf yer almaktadır. Ağır-
lığın 179 haber ve 169 fotoğrafla sporda olduğu görülmüştür. Güncel haberler (97), magazin
haberleri (94) ve iç haberler (79) ise, sporu izlemektedir. Sanat kültür haberleri (50) ile dış ha-
berlerin (49), yayın organlarında en az yer verilen haber türü olduğu gözlenmiştir. Dizi yazılar
(5) ise yok denecek kadar azdır.

Spor haberleri dışında, fotoğrafta magazin haberleri (141) yoğunluktadır. Magazin fotoğra-
fının cinsiyete göre dağılımında ise kadının %60.99 ile erkeğe (%24.11) göre sayısı oldukça
yüksektir. Diğer hiçbir haber türünün fotoğrafında bu üstünlük görülmemektedir. Tersine, iç ha-
berlerin erkek fotoğrafı (%80.64), kadına (%6.45) göre oldukça öndedir. Diğerlerinde de buna
yakın sonuçlar gözlenmektedir. Güncel haber ve sanat-kültür haberlerinin fotoğraflarında, ka-
dının, yine sayısal olarak azınlıkta olduğu dikkat çekmektedir. Toplam sonuç da bunu açıkça
vermektedir. 496 fotoğrafın %24.39'u kadın, %63.70'i erkek ve %11.89'u her ikisinin yer aldı-
ğı fotoğraftan oluşmaktadır.

Yayın Organlarında Fotoğrafların Haber Türüne ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 2: Tempo Dergisinde Fotoğrafların Haber Türüne ve Cinsiyete Göre Dağılımı

HABER	Türü	Sayısı	F O T O Ğ R A F							
			Kadın		Erkek		Her ikisi		Toplam	
			sayı	%	sayı	%	Sayı	%	sayı	%
İç		3	-	-	1	-	-	-	1	-
Dış		9	5	-	6	-	1	-	3	-
Ekonomi		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Güncel		24	6	-	14	-	3	23		
Magazin		70	79	65.28	26	21.48	16	13.22	121	100
Sanat-Kül.		24	-	-	13	-	3	-	16	-
Makale		6	-	-	6	-	1	-	7	-
Spor		13	1	-	22	-	-	-	23	-
Dizi		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam		149	90	44.33	87	42.85	26	12.80	203	100

Tempo dergisinin 116 sayfasında toplam haber sayısı 149'dur. Derginin ağırlıklı olarak ma-
gazin haberlerine (70) yer verdiği görülmektedir. Onu sanat-kültür haberleri (24), güncel ha-
berler (24) ve spor haberleri (13) izlemektedir. Fotoğraflarda da 203 fotoğrafın 121'i magazin
haberine aittir. Spor (23) ve güncel haberlerin (23) fotoğraflarının yüksekliğine karşı, iç (1) ve
dış (12) haberlerin düşüklüğü, fotoğraflarda da kendini göstermektedir. Fotoğrafların kadın-er-
kek ayrımında ise; magazin haber fotoğrafında kadın fotoğrafı (%65.28), erkek fotoğrafına
(%21.48) oranla öndedir. Buna karşın, diğer haber türlerinde, kadın fotoğrafları oldukça düşük

Spor Kurumunda Cinsiyet Ayrımı

sayıdadır. Özellikle sporda, bu fark önemli boyutlara ulaşmaktadır (1 kadın fotoğrafına karşı, 22 erkek fotoğrafı). Sanat-kültür ve iç haberler ile makalelerde ise hiç kadın fotoğrafı bulunmamaktadır.

Tablo 3: Sabah Gazetesinde Fotoğrafların Haber Türüne ve Cinsiyete Göre Dağılımı

HABER		F O T O Ğ R A F							
Türü	Sayısı	Kadın		Erkek		Her ikisi		Toplam	
		sayı	%	sayı	%	Sayı	%	sayı	%
İç	21	-	-	5	-	1	-	6	-
Dış	12	-	-	5	-	1	-	6	-
Ekonomi	32	-	-	-	-	-	-	-	-
Güncel	37	6	-	6	-	6	-	18	-
Magazin	14	5	-	5	-	3	-	13	-
Sanat-Kül.	7	1	-	1	-	1	-	3	-
Makale	22	2	-	19	-	-	-	21	-
Spor	26	-	-	16	-	1	-	17	-
Dizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	171	14	16.66	57	67.85	13	15.47	84	100

30 sayfalık Sabah gazetesinde 171 haberin, 37'si güncel haber, 32'si ekonomi 26'sı spor haberlerinden ve 21'i iç haberlerden oluşmaktadır. 22 makaledeki 21 fotoğrafın 19'u yazarların kendi küçük fotoğraflarıdır. Sabah gazetesinin haber sayısında, güncel, ekonomi ve spor haberleri ağırlıktayken; fotoğraflarda; güncel, spor, ve magazin haberlerinin fotoğrafları başı çekmektedir. Cinsiyete göre dağılımda ise siyasi içerikli, iç, dış haberlerde ve spor haberlerinde hiçbir kadın fotoğrafı bulunmamaktadır. Kadınların en yoğun olduğu haber türünün fotoğrafı güncel (6) ve magazin (5) haberleridir. Erkeklerin; iç ve dış haber fotoğrafları (5) ile spor haber fotoğraflarında (16) üst sayılara ulaştığı görülmektedir.

Tablo 4: Milliyet Gazetesinde Fotoğrafların Haber Türüne ve Cinsiyete Göre Dağılımı

HABER		F O T O Ğ R A F							
Türü	Sayısı	Kadın		Erkek		Her ikisi		Toplam	
		sayı	%	sayı	%	Sayı	%	sayı	%
İç	27	2	-	17	-	1	-	20	-
Dış	9	1	-	5	-	-	-	6	-
Ekonomi	18	1	-	3	-	-	-	4	-
Güncel	22	5	-	7	-	2	-	14	-

Bulgu

Magazin	4	2	-	2	-	2	-	6	-
Sanat-Kül.	5	-	-	2	-	1	-	3	-
Makale	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Spor	36	2	5.88	31	91.17	1	2.94	34	100
Dizi	2	-	-	-	-	1	-	1	-
Toplam	138	13	14.77	67	76.13	8	9.09	88	100

Milliyet gazetesinin toplam 27 sayfasında en yoğun haber türü, 36 ile spor, 27 ile iç haber ve 22 ile güncel haberlerdir. Fotoğrafta, spor haberleri (34) yine öndedir. Onu iç haberler (20) ve güncel haberler (14) izlemektedir. Cinsiyet dağılımında, erkekler, kadınlara göre tüm haber türlerindeki fotoğraflarda sayı olarak yüksektir. Kadın fotoğrafları özellikle ekonomide (1) çok düşüktür. İç haberlerde de 17 erkek fotoğrafına karşı, 2 kadın fotoğrafı, tıpkı spordaki gibi bir farkı (%5.88 kadın fotoğrafına karşı, %91.17 erkek fotoğrafı) sergilemektedir. Sanat-kültür haberlerindeki 3 fotoğrafta ise kadın ve erkek birliktedir.

Tablo 5: Cumhuriyet Gazetesinde Fotoğrafların Haber Türüne ve Cinsiyete Göre Dağılımı

HABER		F O T O Ğ R A F							
Türü	Sayısı	Kadın		Erkek		Her İkisi		Toplam	
		sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
İç	28	-	-	2	-	2	-	4	-
Dış	24	-	-	5	-	3	-	8	-
Ekonomi	10	1	-	-	-	1	-	2	-
Güncel	14	-	-	1	-	-	-	1	-
Magazin	6	-	-	1	-	-	-	1	-
Sanat-Kül.	14	1	-	3	-	4	-	8	-
Makale	22	-	-	-	-	-	-	-	-
Spor	16	1	-	2	-	1	-	4	-
Dizi	2	-	-	2	-	-	-	2	-
Toplam	136	3	10	16	53.33	11	36.66	30	100

Cumhuriyet gazetesi; 136 habere karşı 30 fotoğrafla diğer gazeteler içinde fotoğrafa en az yer veren gazetedir. Buna karşın; fotoğrafların cinsiyete göre dağılımında, erkeklerin (%53.33) kadınlara (%10) oranla fotoğraflarının yüksekliği, diğer gazetelerdeki benzer görünümü sergilemektedir. Kadınların, gazetenin ağırlıklı haberlerini oluşturan iç ve dış haberlerinde fotoğraflarına hiç rastlanmazken, ekonomi, sanat-kültür ve spor haber fotoğraflarında ise sadece birer fotoğrafları bulunmaktadır.

Spor Kurumunda Cinsiyet Ayrımı

Tablo 6: Fotomaç Gazetesinde Fotoğrafların Haber Türüne ve Cinsiyete Göre Dağılımı

HABER		FOTOĞRAF							
Türü	Sayısı	Kadın		Erkek		Her İkisi		Toplam	
		sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Spor	88	-	-	76	96.20	3	3.79	79	100
Makale	12	-	-	12	-	-	-	12	-
Dizi	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	101	-	-	88	96.70	3	3.29	91	100

14 sayfalık Fotomaç, spordan başka hiçbir haber türüne yer vermeyen bir spor gazetesi-
dir. Toplam 101 haberin ve 91 fotoğrafın yer aldığı gazetede, %96.70 ile fotoğraflar erkek ağır-
lıklıdır. Haber fotoğraflarında kadınların olmayışı, bu gazetenin de diğer gazeteler gibi, toplum-
daki cinsiyet ayrımını benimsediğine işaret etmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tempo Dergisinde; kadınlarla ilgili haber fotoğraflarının, toplumsal değerleri, yansıttığına
tanık olunmaktadır. Kapak sayfası da dahil, yüz on altı sayfalık derginin kırk iki sayfasındaki
(%36.20) fotoğraflarda, kadınların, fiziksel özelliklerinin ağırlık kazandığı gözlenmektedir. Gü-
zel yüzlü ve vücutlu kadınların, cinselliğini öne çıkaran bu fotoğraflar, haber içerikleriyle de bir
bütünlük oluşturmaktadır. Sanatçı olarak tanımlanan ses ve film yıldızları ile ilgili haber fotoğ-
rafları dışında, diyet yaparak moda-ya uygun ölçülere nasıl kavuşulacağına yönelik bir haber,
“En Son Moda Rejim” adıyla, beş sayfaya yayılmıştır. Salt kadınların fiziksel ve estetik kaygı-
yla kilolarından kurtulmaları üzerine formüller verirken, güzel kadın fotoğraflarıyla, haber daha
da çekici bir hale getirilmiştir. Diyetin, kadın-erkek, sağlık için gerekliliği izlenimini, bu haber-
den ve fotoğraflarından edinmekte oldukça zorlanılmaktadır.

Erkeklerle ilgili haberlerde ve fotoğraflarında ise, toplumun hakim değerlerinin sergilendi-
ği dikkat çekmektedir. Farklı statüdeki erkeklere yönelik haber ve fotoğraflarda, toplumun er-
keğe yüklediği özgüven, kararlılık, ataklık gibi niteliklerin değişmemesi, örneğin, bir sinema
oyuncusu ile bir bilim adamının görüntülerinin erkeklik değerlerini yansıtmaları açısından farklı-
lık göstermemesi, bu anlayışın dergide benimsendiğinin bir göstergesidir.

Erkek sporcularla ilgili haber fotoğraflarında ise; enerji, güç, etkenlik ilk göze çarpan özel-
liklerdir. Erkeklerin enerji ve hareketliliğinin çarpıcı bir şekilde futbol fotoğraflarında izlenmesi,
futbolun akla hemen erkek oyunu olduğunu getirmektedir. Bu dergide kadınların, cinsel rol ka-
lıplarına uygun kadınlık özelliklerinin öne çıkarılması ve sporda yok denecek şekilde az yer al-
ması (sadece tenis ile ilgili yarım bir gövde fotoğrafı ve sıradan bir anlatımla verilen küçük bir
haber dışında), cinsiyet ayrımının belirgin bir kanıtını oluşturmaktadır.

Dergideki fotoğraflardan, kadınların çalışma yaşamındaki konularının ve başarılarının da-

Bulgu

hi onların cinsel nesne olarak alınmalarını önleyemediği anlaşılmaktadır. Toplumsal haberler başlığı altında verilen haberlerde, yine kadınlık özelliklerini tanımlayan, ideal eş ve anne modelleriyle, toplumun kadına önerdiği değerlerin bir başka boyutu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla Tempo dergisinin cinsiyet ayırımına dayalı yayınları, tüm toplumsal kurumların bu değerleri benimsemeye uyum içinde olduğunu göstermektedir.

Erkeklik-kadınlık değerleri yönünde haber fotoğrafları incelenen, yirmi sekiz sayfalık Milliyet gazetesinde, siyaset, ekonomi, spor ve güncel haberlerin ağırlıklı yer aldığı görülmektedir. Gazetenin; siyaset, ekonomi ve spor haberlerinde ve fotoğraflarında, yirmi yedi iç haberin (siyasi haberin), yirmi fotoğrafından, yalnızca ikisinin kadınlara ait olmasından, ekonomide beş erkek fotoğrafına karşı bir kadın fotoğrafının bulunmasından cinsiyet ayırımının etkenliği açıkça anlaşılmaktadır. Toplumun önemli karar mekanizmalarında (yönetimde, ekonomide) erkeklerin söz sahibi olması, gazetenin haber ve fotoğraflarında bu görüntülerin doğal olarak ağırlık kazanmasına yol açmaktadır.

Spora ayrılan beş sayfanın tamamının, futbola yönelik olduğu gözlenen Milliyet gazetesinde, sadece bir kolon, aşağıdan yukarıya basketbol haberlerine ayrılmıştır. Futbol haberleri, son derece hareketli ve enerjik futbolcu görüntüleriyle birlikte verilmektedir. Basketbol fotoğrafları daha küçük oranlarda olmakla birlikte, erkekler yine aynı toplumsal değerleri, mesajları iletmektedir. Güçlü, atılgan ve cesur. Buna karşın; Bayan Milli Basketbol takımının fotoğrafının erkeklere göre oldukça silik olması, diğer haber türündeki fotoğraflarla aynı mesajı ilettiği izlenimini bırakmaktadır. Takımın elendiğini bildiren haberin fotoğrafında, topa ulaşmaya çalışan bayan atletlerin, havaya uzanmış elleri, erkek basketbolcuların hız, enerjisi yanında, sol üst köşede, küçük boyutlarda ve dikkati çekmeyen, oldukça sıradan bir fotoğraftır. Erkeklerin spor kurumundaki üstünlüğünü belgeleyen bu görüntüler, toplumun erkek ve kadına bakışının birer ürünüdür.

Sabah gazetesi, diğer incelenen gazetelere oranla, kadın fotoğraflarına en fazla yer veren bir gazetedir. Erkeklerin, siyaset, ekonomi ve spor sayfalarındaki haber fotoğraflarında öne çıkması ise diğer gazetelerle benzer bir eğilimi paylaştığına işaret etmektedir.

Gazetede, ülke sorunlarına yönelik haberlerde, erkeklerin, görevleri gereği görüşleri ve yorumlarıyla egemen olmaları, onların toplumda gerçek konumları konusunda da bilgi vermektedir. Bu, toplumda, karar verici mekanizmaların başında erkeklerin bulunmasıyla bağlantılı bir olgudur. Toplumda erkeğin; karar vericiliği, güçlülüğü simgelemesi haber ve fotoğraflarıyla da çakışmakta ve kurumlarda toplumsal cinsiyetin yaygınlığını sergilemektedir.

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim (KADER) örgütlenmesi, kadınların siyasete katılmalarını destekleyerek, yönetimde güçlerini arttırmayı hedefleyen bir girişimdir. Bununla ilgili haber, Sabah gazetesinde on birinci sayfada, siyah-beyaz ve tek fotoğrafla verilirken, saldırıya uğrayan bir genç kızın renkli portresi, üçüncü sayfada, KADER'e göre daha dikkat çekici bir biçimde verilmektedir. Ayrıca, gençlerin motora düşkünlüğünün belirtildiği yabancı kaynaklı bir haber ise, şortlu, bikinili gençlerin motor üzerindeki iki renkli fotoğrafından oluşmaktadır. Ga-

Spor Kurumunda Cinsiyet Ayrımı

zetenin toplumun geleneksel kadın-erkek anlayışı doğrultusunda bir yayın politikası izlediği daha açık bir deyişle, toplumun yansıtıldığı bir ayna konumunda olduğu görülmektedir.

Son beş sayfada ve renkli yayınlanan spor haberleri fotoğraflarında egemenlik, tümüyle erkek sporculardadır. Takımların yenilgi haberleri bile, erkek oyuncuların, enerjik, etken ve hatıta saldırganlığı çağrıştıran fotoğraflarıyla birlikte sunulmaktadır. Başarı ve başarısızlığın, her ikisinin de, toplumun erkeklik ile ilgili bilgilerine ters düşmeyecek şekilde verildiği gözlenmektedir. Kadın ve erkeğin spordaki konumunun diğer haberlerdeki değerlerle çakışması, cinsiyet ayrımının gerçekte tüm kurumlarda etken olduğunun bir göstergesidir.

Cumhuriyet gazetesi tarandığında; diğer gazetelere göre, erkek-kadın ayrımında, daha eşitlikçi bir tutumu yansıttığı dikkat çekmektedir. On sekiz sayfalık gazetenin tümü siyah beyaz olup, haberleri genelde fotoğrafsız yer almaktadır. Örneğin; Milliyet ve Sabah gazeteleri, ilk sayfalarında Eurovision'da Türkiye'nin üçüncü olduğunu büyük boy renkli fotoğrafla bildirirken, Cumhuriyet gazetesinde bu haber, on üçüncü sayfadaki kültüre ayrılan bölümde, diğer etkinlikler ile birlikte, bir kültür haberi biçiminde verilmektedir. Bayan solistin fotoğrafında da erkeklik-kadınlık değeri içeren bir işarete rastlanmamaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde, ilk sayfada, Zaire'de savaşın bittiğini bildiren haber; daha çok kadınların bulunduğu, barışı kutlayan bir grup insanın fotoğrafıyla verilmektedir. Bu kadınlık ve erkeklikten öte, eşit konumda insanların görüntüsünün hakim olduğu bir fotoğraftır. Ekonomi sayfasında, tarlada çalışan bir kadının fotoğrafı, okuyucuyu kırsal kesimde kadının üretici rolü konusunda bilgilendirmektedir.

Spora sadece bir sayfa ayıran gazetenin, yine aynı doğrultuda, haber ve fotoğraflarından erkeklik-kadınlık ile ilgili bir mesaj alınmamaktadır. Örneğin; başarı "farklı yenme", başarısızlık ise "bozgun" şeklinde nitelendirilmektedir. Fotoğraflarda da, hiçbir biçimde toplumsal cinsiyeti çağrıştıran bir yön bulunmamaktadır. Daha çok hareketsiz, yoruma gitmeyen sporcu görüntülerine yer verilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi; genel yayın ilkelerinde, kadınlık-erkeklik olarak toplumsal cinsiyeti pekiştirmemekle birlikte, toplumdaki genel değerlerin ve uygulamaların haberlere yansımalarının sonuçlarını burada da görmek olasıdır. Toplumun genel anlayışının ve uygulamalarının doğal sonucu, erkekliğin toplumun bir çok kurumundaki etkenliği bu gazetenin haber fotoğraflarında da gözlenmektedir. Yoğun iç haberlerde, ekonomi haberlerinde, kadının ve görüntülerinin eksikliği, bu anlayışın ve uygulamanın doğal sonucunun gazeteye yansımadır. Örneğin; spor sayfasında, kadının yer almaması, sporun daha çok, erkeklere özgü bir alan olarak toplumsal kabul görmesinden kaynaklanmaktadır.

On dört sayfadan oluşan Fotomaç gazetesi, adından da anlaşılacağı gibi bir spor gazetesidir. Sabah, Milliyet gazeteleri ve Tempo dergisinin spor sayfalarındaki eğilimiyle, Fotomaç spor gazetesinin eğilimi tamamıyla benzeşmektedir. Haber fotoğraflarında bir tek kadın fotoğrafına yer verilmemesi, gazetenin, sporun bir erkek etkenliği olduğu görüşünü benimsediği ve bu anlayış doğrultusunda yayın yaptığı savını güçlendirmektedir. Fotomaç gazetesi, bir spor

Bulgu

gazetesi olmasına karşın, futbola yoğunlukla yer veren bir yayın organıdır. İçteki altı sayfa dışında tümü renklidir. Yine gazetenin büyük bölümü fotoğraftan oluşmaktadır. Fotoğraflar ise, yine ağırlıklı futbol ile ilgilidir.

Fotomaçtaki spor haberlerinde; sporun, futbol ve futbolun da toplumumuzda erkek egemenliğini simgeleyen bir oyun olarak kabul edildiği, fotoğraflardaki erkek oyuncuların, güçlü, etken, enerjik, atak ve cesur büyük boy göz alıcı fotoğraflarından anlaşılmaktadır. Kadınların yer aldığı spor dallarında ise, haberlerinde dahi kadın fotoğrafının hiç bulunmayışı, diğer gazetelerdeki tutumun olduğu gibi benimsendiğine tanıklık etmektedir. Başlı başına bir spor gazetesi olan Fotomaç, haberlerinden fotoğraflarına değin, toplumun diğer kurumlarında etkinliğini sürdüren cinsiyet ayrımına sahip çıkarak, sporun toplumsal değerleri benimsemiş bir kurum olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

SONUÇ

Sabo ve Jansen (1992), medyatik sporu, toplumun yaygın değerlerinin yankılandığı hakim toplumsal uygulamaların yasallaştırıldığı bir gösteri, kültürel bir gösteri olarak kabul etmektedir. Gazetelerdeki spor haberleri üzerine yapılan incelemelerde; Woolard, spor haberlerinin %85'inin erkek sporlarına, Coakley ise, spor haber içeriklerinin %95'inin erkeklere ayrıldığını göstermiştir (Sabo ve Jansen 1992).

Bu araştırmalar, çalışmanın bulguları ile de çakışmaktadır. Toplumsal kurumlarda, dolayısıyla spor kurumunda da cinsiyet ayrımının var olduğu; örneklemdaki yayın organlarının haber fotoğraflarındaki sayılarında, erkeklerin kadınlara oranla önde olması yanında, etken görüntülerle bu haberlerin pekiştirilmesinden de çıkarılabilmektedir. Sporun bu bağlamda, fonksiyonalist kurama dayanarak, diğer kurumlarla birlikte cinsiyet ayrımını benimsemesi, toplumsallaşma sürecinde, bu değerlerin öğretilmesi işlevini de üstlenmiş olduğu görüşünü, geçerli kılmaktadır.

Sporla cinsiyet ayrımından kaynaklanan kadın-erkek davranışları hakkında çok belirgin sonuçlar alınamadığı (Weinberg ve Gould, 1995), kadın ve erkek sporcuların davranış kalıpları yönünden bulunamayan bu farkın, aslında diğer alanlar için de geçerli olduğu bilinmektedir. Teknolojik gelişmeye bağımlı toplumsal değişme sürecinde kadının geleneksel kalıpların dışına çıkarak, kamusal alanda gittikçe söz sahibi olması, bu arada kadın haklarında Feminist hareketin de bu ivmeyi hızlandırması, cinsiyet ayrımında kadın-erkek rollerinin esnekleşmesine yol açmıştır. Erkeklerin eşleriyle, çocuklarıyla arkadaşça ilişkileri yanında, kendi cinsleriyle de daha duygusal dostluklar kurmaları, Kimmel (1987)'e göre erkeklik değerlerinin değişiminin işaretlerini taşımaktadır. Bununla birlikte, hala, kadının geleneksel rol kalıpları içinde kaldığı, özellikle toplumsal önemi yadsınamaz statülerde kadınların geri planda kaldığı bilinmektedir. İnsanlık tarihi boyunca, erkeklere özgü bir alan kabul edilen sporda, kadınların tüm başarılarına karşın, diğer kurumlarda olduğu gibi öne çıkamadıkları bir gerçektir. Feministlerin eleştirel spor yaklaşımlarında belirttikleri gibi, sporun toplumsal cinsiyete dayalı bir kurum olması

Spor Kurumunda Cinsiyet Ayrımı

ve erkek hakimiyetini yansıması (Kidd, 1987), sporda kadınların varlık göstermelerini engelleyen önemli nedenlerinden biri olmaktadır.

Çeşitli araştırmalarla kanıtlandığı gibi, kadın-erkek arasındaki farklılık, biyolojik olmanın ötesinde, kültürelidir. Toplum tüm kurumlarıyla kültürel değerlerini bireylerine aktararak bütünlüğünü sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada, cinsel rol kalıplarının öğretilmesinde, yazılı basınla sınırlanan kitle iletişim araçlarının, toplumun bu değerleri doğrultusundaki yayın politikaları gözlemlenmektedir. Toplumsal kurumlar arasındaki uyumun bir göstergesi olarak, cinsiyet ayrımının tüm haber fotoğraflarında bu arada spor haber fotoğraflarına da yansması, sporun toplumsallaşmadaki önemini vurgulamaktadır. Sonuçta; sporun, cinsiyet ayrımını pekiştirerek, diğer kurumlar gibi toplumsal bütünlüğü sağlama işlevi yüklendiği görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Coakley, J. (1993). Socialisation and sport: Ed. R.N. Singer, M. Murphey, L.K. Tennant. **Handbook of Research On Sport Psychology**. New York: Mc Millan Publish. p.571-586
- Kidd, B. (1987). Sports and masculinity: Ed. Michael Kaufman. **Beyond Patriarchy, Essays By Men On Pleasure, Power, And Change**. New York: Oxford Uni. Press. p.250-265.
- Kimmel, M. S. (1987). Masculinity. Ed. M.S.Kimmel. **Changing Men: New Directions In Research On Men And Masculinity**. USA. Sage Publications p.9-24.
- Larson, C. J. (1977). **Major Themes In Sociological Theory**. New York. David Mc Kay Company Inc.
- Oglesby, C.A., Hill, K. (1993). Gender and sport. Ed. R.N. Singer, M. Murphey, L.K. Tennant. **Handbook Of Research On Sport Psychology**. New York: Mc Millan Publish. p.718-728.
- Parsons, T.. (1964). Functional Theory of change: Ed. A. Etzioni, E. Tiryakian **Social Change, Sources, Patterns, And Consequences**. NewYork. Basic Books Inc. p. 80-95
- Sabo, D., Jansen, S.C.. (1992). Images of men in sport media. Ed. S. Craig. **Men, Masculinity, And The Media**. USA: Sage Pub. p. 169-184.
- Weinberg, S.R., Gould, D. (1995). **Foundations Of Sport And Exercise Psychology** USA: Human Kinetics.
- Williams, R. (1993). **Kültür**. Çev. Ertuğrul Başer. İstanbul: İletişim Yayınları.